

KẾT NỐI VỚI CHƯƠNG TRÌNH

HỌC SINH HỌC VỀ:

- Phương hướng trên bản đồ.
- Đo tính khoảng cách thực tế giữa hai địa điểm trên bản đồ theo tỉ lệ bản đồ.
- Xác định vị trí của đối tượng địa lí trên bản đồ.
- Tìm đường đi trên bản đồ.

HỌC SINH HỌC ĐỂ:

1. Phát triển năng lực địa lí

- Biết xác định phương hướng trên bản đồ và tính khoảng cách thực tế giữa hai địa điểm trên bản đồ theo tỉ lệ bản đồ.
- Biết đọc bản đồ, xác định được vị trí của đối tượng địa lí trên bản đồ.
- Biết tìm đường đi trên bản đồ.

2. Phát triển năng lực chung

Vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học để giải quyết vấn đề trong tình huống mới.

3. Hình thành những phẩm chất

Có ý thức vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học ở nhà trường vào học tập và cuộc sống.

KHỞ ĐỘNG BÀI HỌC

- GV có thể chọn một trong hai cách sau để khởi động bài học này:
- + Cách thứ nhất: GV sử dụng đoạn văn mở đầu để đặt vấn đề cho bài học.
- + Cách thứ hai: GV sử dụng một ứng dụng trên máy tính hoặc một trang web bản đồ và thực hiện các thao tác để tìm kiếm đường đi từ một địa điểm đến địa điểm khác. Sau đó, GV kết hợp với đoạn văn mở đầu để dẫn nhập vào bài học.
- GV giới thiệu cho HS về các mục tiêu bài học, tức là những yêu cầu cần đạt được nêu trong mục: **"Học xong bài học này, em sẽ:"**

TÌM ĐƯỜNG ĐI TRÊN BẢN ĐỒ

(2 tiết)

Học xong bài này, em sẽ:

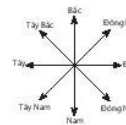
- Biết xác định hướng trên bản đồ và tính khoảng cách thực tế giữa hai địa điểm trên bản đồ theo tỉ lệ bản đồ.
- Biết đọc bản đồ, xác định được vị trí của đối tượng địa lí trên bản đồ.
- Biết tìm đường đi trên bản đồ.

Kĩ thuật và công nghệ giúp chúng ta tìm kiếm đường đi một cách dễ dàng. Chỉ cần một thiết bị di động kết nối Internet, với vài thao tác đơn giản, người tham gia giao thông được hướng dẫn chính xác nơi họ muốn đến. Tuy nhiên, ngay cả với công nghệ này, chúng ta vẫn cần đến bản đồ đường đi. Bởi vì nó rất hữu ích để lựa chọn tuyến đường sẽ đi trong chuyến hành trình, tìm vị trí của các địa điểm, ước tính thời gian di chuyển và bổ sung thông tin cần thiết.

I. PHƯƠNG HƯỚNG TRÊN BẢN ĐỒ

Các hướng chính trên bản đồ là Bắc, Nam, Đông, Tây; các hướng trung gian là Đông Bắc, Tây Bắc, Đông Nam, Tây Nam,...

Để xác định phương hướng trên bản đồ người ta sử dụng hệ thống kinh, vĩ tuyến và quy ước như sau: phần chính giữa bản đồ là trung tâm, phía trên của kinh tuyến chỉ hướng bắc, phía dưới của kinh tuyến chỉ hướng nam, bên phải của vĩ tuyến chỉ hướng đông, bên trái của vĩ tuyến chỉ hướng tây. Đối với những bản đồ không thể hiện lưới kinh, vĩ tuyến chúng ta cần dựa vào kim chỉ nam hoặc mũi tên chỉ hướng Bắc để xác định hướng Bắc, sau đó tìm các hướng còn lại.

Hình 3.1. Các hướng chính và hướng trung gian

Hình 3.2. Kim chỉ nam

Hình 3.3. Mũi tên chỉ hướng Bắc

Dựa vào thông tin trong bài và quan sát hình 3-4, em hãy:

- Xác định vị trí của Hội trường Thống Nhất (Đình Độc Lập), chợ Bến Thành, Nhà hát Thành phố và Nhà thờ Đức Bà.
- Cho biết Bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh ở phía nào của Hội trường Thống Nhất? Bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh ở phía nào của chợ Bến Thành?

120

HƯỚNG DẪN HOẠT ĐỘNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHẦN I

Hoạt động khám phá 1: Hướng dẫn HS tìm hiểu về phương hướng trên bản đồ.

- Thời gian: 15 phút.
- Hình thức dạy học: cá nhân, cặp đôi.
- Phương pháp, kĩ thuật dạy học: đàm thoại, sử dụng phương tiện trực quan, giảng giải, thực hành.
- Phương tiện dạy học: hình 3.1, 3.2, 3.3, 3.4.
- Các bước tiến hành:

Bước 1. GV yêu cầu HS đọc nội dung kiến thức trong SGK, kết hợp hình 3.1, 3.2, 3.3 để trả lời các câu hỏi sau:

HƯỚNG DẪN HOẠT ĐỘNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHẦN II

Hoạt động khám phá 2: Hướng dẫn HS tìm hiểu về tỉ lệ bản đồ

- Thời gian: 15 phút.
- Hình thức dạy học: cá nhân.
- Phương pháp, kĩ thuật dạy học: đàm thoại, sử dụng bài tập, giảng giải.
- Phương tiện dạy học: bài tập.
- Các bước tiến hành:

Bước 1. GV đưa ra một số sánh về diện tích thực của một vùng nào đó và diện tích của vùng đó trên bản đồ và hỏi HS về mức độ thu nhỏ; dựa vào ví dụ này, GV đặt cho HS câu hỏi:

Tỉ lệ bản đồ cho biết điều gì?

Bước 2. GV yêu cầu HS dựa vào kiến thức SGK, thảo luận và trả lời các câu hỏi sau:

1. Tỉ lệ số là gì? Tỉ lệ thước là gì?
2. Để đo tính khoảng cách trên thực tế dựa vào tỉ lệ bản đồ cần thao tác như thế nào?

GV có thể cung cấp một số bài tập ngắn về xác định khoảng cách thực tế dựa vào tỉ lệ bản đồ.

Bước 3. GV tổ chức cho HS trả lời các câu hỏi giảng giải về tỉ lệ bản đồ, cách xác định khoảng cách thực tế dựa vào tỉ lệ bản đồ.

II. TỈ LỆ BẢN ĐỒ

Tỉ lệ bản đồ cho biết mức độ thu nhỏ của khoảng cách trên bản đồ so với khoảng cách trên thực địa. Để thể hiện tỉ lệ bản đồ người ta dùng tỉ lệ số và tỉ lệ thước. Tỉ lệ số là một phân số luôn có tử số là 1, mẫu số càng lớn thì tỉ lệ càng nhỏ và ngược lại. Ví dụ, tỉ lệ 1: 100 000 có nghĩa là 1 cm trên bản đồ bằng 100 000 cm hay 1 000 m (1 km) trên thực tế. Tỉ lệ thước là tỉ lệ được vẽ cụ thể dưới dạng một thước đo tính sẵn. Mỗi đoạn trên thước đều ghi số đo độ dài tương ứng trên thực tế.

Để tính khoảng cách trên thực địa (theo đường chim bay) dựa vào tỉ lệ bản đồ, chúng ta cần thao tác như sau:

- Đo khoảng cách giữa hai điểm trên tờ bản đồ bằng thước kẻ.
- Đọc độ dài đoạn vừa đo trên thước kẻ.
- Dựa vào tỉ lệ bản đồ để tính khoảng cách trên thực địa.

Ví dụ: độ dài đo được giữa hai điểm A và B trên tờ bản đồ có tỉ lệ 1: 15 000 là 5 cm thì khoảng cách trên thực địa của hai địa điểm này là 750 m.

III. TÌM ĐƯỜNG ĐI TRÊN BẢN ĐỒ

Bản đồ rất hữu ích để chọn tuyến đường đi, tìm địa điểm và ước tính thời gian di chuyển. Để đọc bản đồ ta cần có nhiều kĩ năng đã được thực hành trước đó, bao gồm: cách xác định phương hướng, đo tính khoảng cách, sử dụng bảng chú giải...

Dựa vào hình 3.4, em hãy:

1. Xác định hướng đi từ Hội trường Thống Nhất đến Nhà hát Thành phố. Sau đó từ Nhà hát Thành phố đến chợ Bến Thành.
2. Xác định tuyến đường ngắn nhất để đi từ Hội trường Thống Nhất đến chợ Bến Thành.

Hình 3.4. Bản đồ khu vực trung tâm Thành phố Hồ Chí Minh

121

1. Các phương hướng chính trên bản đồ là gì?
2. Cách xác định phương hướng trên những bản đồ có hệ thống kinh, vĩ tuyến thực hiện như thế nào?
3. Cách xác định phương hướng trên những bản đồ không có hệ thống kinh, vĩ tuyến thực hiện như thế nào?

Bước 2. GV yêu cầu HS chia sẻ câu trả lời với bạn bên cạnh.

Bước 3. GV mời một vài HS trả lời ba câu hỏi và giảng giải về phương hướng và cách xác định phương hướng trên bản đồ.

Bước 4. GV yêu cầu HS thực hiện nhiệm vụ học tập trong SGK.

Dựa vào thông tin trong bài và quan sát hình 3.4, em hãy:

- Xác định vị trí của Hội trường Thống Nhất (Dinh Độc Lập), chợ Bến Thành, Nhà hát Thành phố và Nhà thờ Đức Bà.
- Cho biết Bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh ở phía nào của Hội trường Thống Nhất? Bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh ở phía nào của chợ Bến Thành?

Mời đại diện HS xác định các đối tượng trên bản đồ treo tường/màn chiếu và cung cấp đáp án.

HƯỚNG DẪN HOẠT ĐỘNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHẦN III

Hoạt động khám phá 3: Hướng dẫn HS tìm hiểu về tìm đường đi trên bản đồ.

- Thời gian: 20 phút.
- Hình thức dạy học: cặp đôi.
- Phương pháp, kĩ thuật dạy học: đàm thoại, sử dụng bài tập, giảng giải.
- Phương tiện dạy học: hình 3.4.
- Các bước tiến hành:

Bước 1. GV yêu cầu HS hoàn thành các nhiệm vụ trong SGK.

Dựa vào hình 3.4, em hãy:

1. Xác định hướng đi từ Hội trường Thống Nhất đến Nhà hát Thành phố. Sau đó từ Nhà hát Thành phố đến chợ Bến Thành.
2. Xác định tuyến đường ngắn nhất để đi từ Hội trường Thống Nhất đến chợ Bến Thành.

Bước 2. GV yêu cầu HS chia sẻ kết quả trước lớp.

Bước 3. GV cung cấp đáp án gợi ý cho bài tập.

II. TỈ LỆ BẢN ĐỒ

Tỉ lệ bản đồ cho biết mức độ thu nhỏ của khoảng cách trên bản đồ so với khoảng cách trên thực địa. Để thể hiện tỉ lệ bản đồ người ta dùng tỉ lệ số và tỉ lệ thước. Tỉ lệ số là một phân số luôn có tử số là 1, mẫu số càng lớn thì tỉ lệ càng nhỏ và ngược lại. Ví dụ, tỉ lệ 1: 100 000 có nghĩa là 1 cm trên bản đồ bằng 100 000 cm hay 1 000 m (1 km) trên thực tế. Tỉ lệ thước là tỉ lệ được vẽ cụ thể dưới dạng một thước đo tính sẵn. Mỗi đoạn trên thước đều ghi số đo độ dài tương ứng trên thực tế.

Để tính khoảng cách trên thực địa (theo đường chim bay) dựa vào tỉ lệ bản đồ, chúng ta cần thao tác như sau:

- Đo khoảng cách giữa hai điểm trên bản đồ bằng thước kẻ.
- Đọc độ dài đoạn vừa đo trên thước kẻ.
- Dựa vào tỉ lệ bản đồ để tính khoảng cách trên thực địa.

Ví dụ: độ dài đo được giữa hai điểm A và B trên tờ bản đồ có tỉ lệ 1: 15 000 là 5 cm thì khoảng cách trên thực địa của hai địa điểm này là 750 m.

III. TÌM ĐƯỜNG ĐI TRÊN BẢN ĐỒ

Bản đồ rất hữu ích để chọn tuyến đường đi, tìm địa điểm và ước tính thời gian di chuyển. Để đọc bản đồ ta cần có nhiều kĩ năng đã được thực hành trước đó, bao gồm: cách xác định phương hướng, đo tính khoảng cách, sử dụng bảng chú giải...

Dựa vào hình 3.4, em hãy:

1. Xác định hướng đi từ Hội trường Thống Nhất đến Nhà hát Thành phố. Sau đó từ Nhà hát Thành phố đến chợ Bến Thành.
2. Xác định tuyến đường ngắn nhất để đi từ Hội trường Thống Nhất đến chợ Bến Thành.

Hình 3.4. Bản đồ khu vực trung tâm Thành phố Hồ Chí Minh

121

HƯỚNG DẪN LUYỆN TẬP - VẬN DỤNG

Luyện tập:

- Thời gian: 25 phút.
- Hình thức dạy học: nhóm nhỏ.
- Phương pháp, kĩ thuật dạy học: thực hành, đàm thoại.
- Phương tiện dạy học: hình 3.4.
- Các bước tiến hành:

Bước 1. GV yêu cầu HS hoàn thành các nhiệm vụ trong phần luyện tập, các nhiệm vụ này được ghi trong phiếu học tập, GV có thể cho điểm các câu hỏi để làm căn cứ đánh giá.

Quan sát hình 3.4, em hãy thực hiện những nhiệm vụ sau để đo tính khoảng cách và tìm đường đi trên bản đồ:

1. Cho biết với tỉ lệ 1:10 000 thì 1 cm trên bản đồ tương ứng với bao nhiêu m trên thực địa?
2. Sử dụng tỉ lệ số hoặc tỉ lệ thước để đo và tính khoảng cách trên thực địa theo đường chim bay giữa các địa điểm sau (đơn vị m):
  - Khoảng cách từ Bảo tàng Chứng tích chiến tranh đến Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh.

LUYỆN TẬP - VẬN DỤNG

Luyện tập

Quan sát hình 3-4, em hãy thực hiện những nhiệm vụ sau để đo tính khoảng cách và tìm đường đi trên bản đồ:

1. Cho biết với tỉ lệ 1:10 000 thì 1 cm trên bản đồ tương ứng với bao nhiêu m trên thực địa?
2. Sử dụng tỉ lệ số hoặc tỉ lệ thước để đo và tính khoảng cách trên thực địa theo đường chằm bẹp giữa các địa điểm sau (đơn vị: m):
  - Khoảng cách từ Bảo tàng Chứng tích chiến tranh đến Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh.
  - Chiều dài đường Nam Kỳ Khởi Nghĩa đoạn từ ngã tư với đường Nguyễn Đình Chiểu đến ngã tư với đường Lý Tự Trọng.

Vận dụng

Sử dụng bản đồ du lịch Việt Nam để lên kế hoạch cho một chuyến tham quan trong ba ngày. Hãy chọn các điểm dừng chân và lên kế hoạch cụ thể cho chuyến đi, chọn phương tiện di chuyển, nơi em dự định tham quan, nghỉ đêm, món ăn sẽ thưởng thức, ... Nêu rõ những lí do lựa chọn của em.

122

- Chiều dài đường Nam Kỳ Khởi Nghĩa đoạn từ ngã tư với đường Nguyễn Đình Chiểu đến ngã tư với đường Lý Tự Trọng.

Bước 2. GV cung cấp đáp án và yêu cầu các nhóm HS đánh giá sản phẩm của nhóm bạn.

Vận dụng:

- Thời gian: 1 tuần.
- Hình thức dạy học: cá nhân, hoạt động ngoài lớp học/về nhà.
- Phương pháp, kĩ thuật dạy học: thực hành.
- Phương tiện dạy học: Bản đồ du lịch Việt Nam.

Giao nhiệm vụ: GV yêu cầu HS thực hiện nhiệm vụ trong SGK.

Sử dụng bản đồ du lịch Việt Nam để lên kế hoạch cho một chuyến tham quan trong ba ngày. Hãy chọn các điểm dừng chân và lên kế hoạch cụ thể cho chuyến đi. Hãy chọn phương tiện di chuyển, nơi em dự định tham quan, nghỉ đêm, món ăn sẽ thưởng thức, ... Hãy nêu rõ những lí do lựa chọn của em.

Thực hiện nhiệm vụ: HS xây dựng kế hoạch cho một chuyến du lịch.

Báo cáo sản phẩm: GV tổ chức cho HS chia sẻ các tour du lịch do các em thiết kế.

Đánh giá: GV đánh giá dựa vào các tiêu chí.